

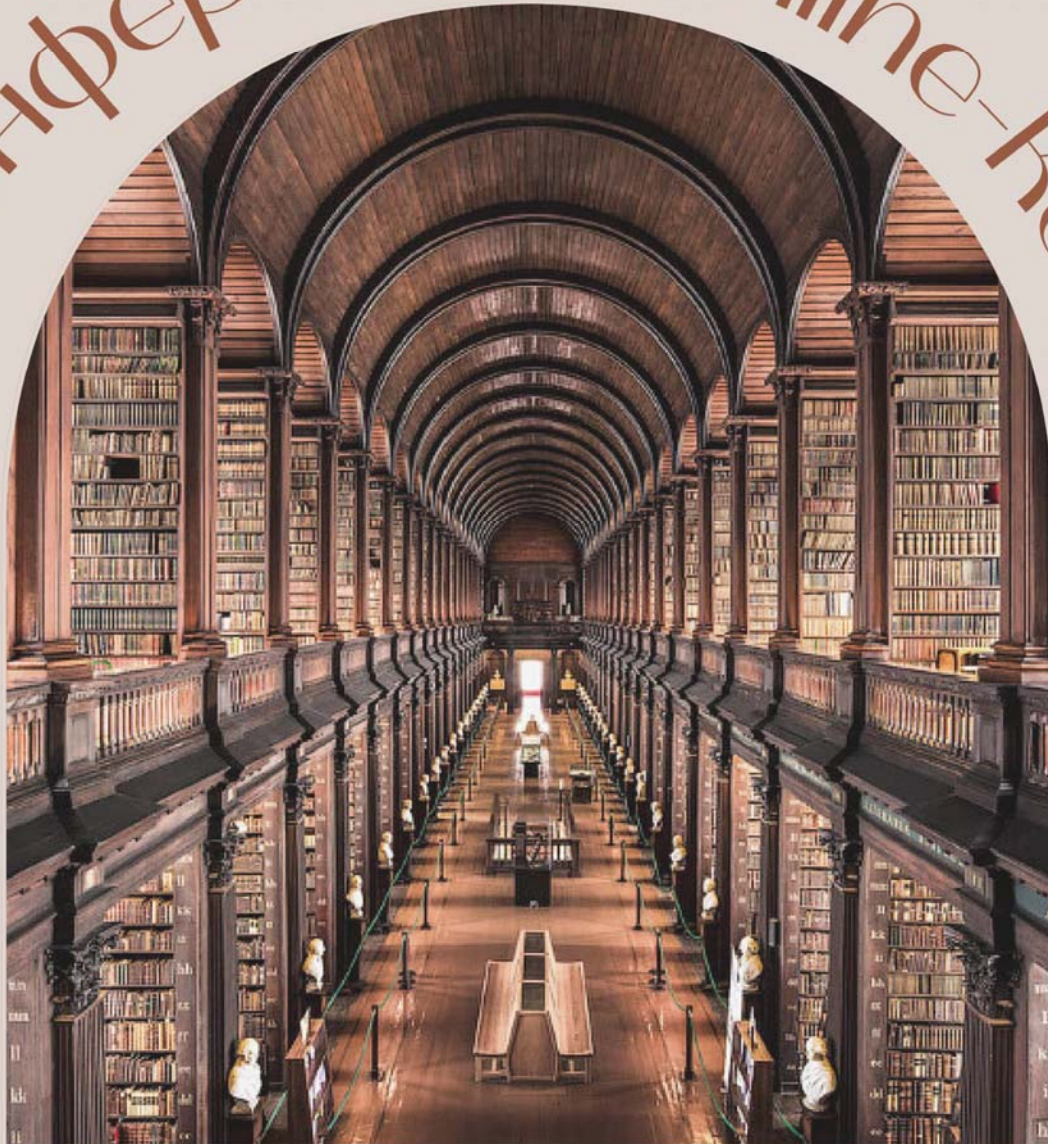
Deutscher Akademischer Austauschdienst
German Academic Exchange Service

ГО ЄОНУ
NGO EESU/AEDE

Онлайн-конференція Online-Konferenz

НАВЧАННЯ І ВИКЛАДАННЯ У БАГАТОМОВНОМУ СВІТІ
У ЦИФРОВОМУ ФОРМАТІ В УКРАЇНІ СЬОГОДНІ

DIGITALES LERNEN UND LEHREN IN DER
MEHRSPRACHIGEN WELT IN DER HEUTIGEN UKRAINE

КИЇВ, 29–30.11.2024

Deutscher Akademischer Austauschdienst
German Academic Exchange Service

ГО ЄОНУ
NGO EESU/AEDE

НАВЧАННЯ І ВИКЛАДАННЯ У БАГАТОМОВНОМУ СВІТІ У ЦИФРОВОМУ ФОРМАТІ В УКРАЇНІ СЬОГОДНІ

DIGITALES LERNEN UND LEHREN IN DER MEHRSPRACHIGEN WELT IN DER HEUTIGEN UKRAINE

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції

29-30 листопада 2024 року

Київ
Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова
2024

М 58

НАВЧАННЯ І ВИКЛАДАННЯ У БАГАТОМОВНОМУ СВІТІ У ЦИФРОВОМУ ФОРМАТІ В УКРАЇНІ СЬОГОДНІ. Digitales Lernen und Lehren in der deutschsprachigen Welt in der heutigen Ukraine”: матеріали Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції 29-30 листопада 2024 року / упор. *С. М. Іваненко, О. В. Холоденко, О. О. Яременко-Гасюк, К. Компе, А. Ланге*. – Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. – 216 с.

До збірки увійшли матеріали конференції: програма, анотації до виступів доповідачів конференції, тези з викладом думок наукової спільноти щодо кола питань, пов'язаних з темою конференції. Організація наукової онлайн-конференції відбулася під патронатом ДААД і Гете-Інституту (Київ) у рамках міжнародного проекту. Матеріали доповідей учасників конференції подаються у авторській редакції.

Матеріали можуть бути використані науковцями, практиками, здобувачами вищої освіти в галузі германістики, педагогіки, методики викладання іноземних мов, філології та дотичних до них наук.

УДК 37.016:81'246.3:004]:005.745

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-MKfpgoe-2024>

- © Іваненко С. М., Холоденко О. В., Яременко-Гасюк О. О., Компе К., Ланге А., 2024
- © Автори публікацій, 2024
- © Вид-во Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, 2024

*Кобернік С. Г.,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна*

РОЗВИТОК НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ (НА ПРИКЛАДІ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ)

Не зважаючи на повномасштабне вторгнення російської армії в Україну, в нашій системі шкільної освіти триває поступове впровадження ідей Концепції Нової української школи (НУШ) [5]. За роки активної фази війни втілення нових підходів НУШ у 2024/2025 навчальному році вже сягнуло 7 класів базової ланки ЗЗСО. Попри наявні економічні проблеми і труднощі, пов'язані з війною, Україна продовжує впроваджувати концептуальні зміни в систему шкільної освіти. Створюються якісно нові Типові освітні програми, модельні навчальні програми, інтегровані курси, підручники і навчальні посібники для всіх шкільних предметів.

Розглянемо докладніше, які зміни нині відбуваються у ЗЗСО на прикладі шкільної географічної освіти. У 2021 р. для потенційних авторів-розробників на якісно новій основі модельних навчальних програм (МНП) для предметів базової ланки середньої освіти (5-9 класи), було організовано та реалізовано спільний проєкт за участі МОН України і представників освіти Фінляндії, модель якої ми брали за основу для концепції НУШ, під назвою “Навчаємось разом”. У межах цього проєкту, який тривав протягом місяця від наших колег ми дізналися багато цікавого про фінський досвід організації та змістового наповнення освіти учнів у початковій та базовій школі, що існує з незначними елементами модернізації та удосконалення вже понад 50 років. Паралельно були створені творчі робочі групи фахівців-предметників із залученням авторів попередніх навчальних програм і чинних підручників, зокрема і з географії.

У відведений термін нами було створено і подано на експертну комісію МОН України авторську модельну навчальну програму з географії для 6-9 класів ЗЗСО [4]. Створена за авторською концепцією модельна програма має таку структуру вивчення географії: 6 клас курс “Планета Земля»; 7 клас курс “Материки та океани»; 8 клас курс “Україна у світі: природа населення»; 9 клас курс “Україна у світовій економіці”.

У змісті МНП відбулись істотні зміни у порівнянні з попередньою редакцією програм з географії 2017 року. Так, у першій колонці табличної форми програми

“Очікувані результати навчання” висвітлено діяльнісну складову й узгоджені з Державним стандартом базової середньої освіти 2020 р. результати, спрямовані на розвиток у школярів 11 ключових компетентностей. При цьому нами, згідно рекомендацій МОН, були залучені елементи результатів навчання з різних освітніх галузей.

У другій колонці таблиці “Зміст” нами було істотно скорочено обсяги теоретичного наповнення запропонованих для вивчення матеріалів тем, а також вилучено вказані у попередніх версіях навчальних програм переліки практичних робіт та досліджень.

Новою колонкою у табличній формі програми є третя – “Види навчальної діяльності”. Ця колонка складена з урахуванням творчого підходу і бачення авторів. Усі види навчальної діяльності нами було згруповано за такими напрямками: спостереження, дослідження, навчальний проект, практична робота, навчальна екскурсія. Прикінцева частина до МНП містить методичні рекомендації та поради авторів щодо організації освітнього процесу з географії для вчителів, які обрали дану програму.

На основі запропонованої модельної програми педагог користуючись академічною свободою може створювати власну версію навчальної програми з географії та працювати за нею після затвердження на педагогічній раді закладу освіти. При цьому у зміст розробленої на основі запропонованої нами МНП програми вчителі можуть вноситись певні корективи, а саме: змінювати послідовність вивчення окремих розділів і тем, додавати певні види навчальної діяльності, які більше задовольняють потреби учнів даної школи і дозволяє провести матеріальна база відповідного закладу освіти.

Реалізація змісту МНП в навчальному процесі передбачає активне залучення школярів до розв’язання різнопланових завдань дослідницького характеру: пошуку інформації та її аналізу, спостереження, практичні роботи, моделювання, дослідження, встановлення у змісті географічного матеріалу існуючих зв’язків та залежностей, творчі проекти. Особливе значення в організації навчання має його зв’язок з реальним життям, практичне застосування здобутих учнями знань та умінь у різних навчальних і життєвих ситуаціях.

Оцінювання результатів навчання географії учнів 6-9 класів спрямоване згідно статті 12 Закону України “Про освіту” (2017 р.) [1] на формування 11 ключових компетентностей та відображено у змісті МНП в очікуваних результатах. У рекомендаціях щодо оцінювання результатів навчання зазначено, що для поточного оцінювання здобутків школярів мають використовуватися усна і письмова форми із застосуванням інтерактивних методів та прийомів. Під час усного опитування у процесі індивідуальної і групової роботи необхідно максимально залучати можливості формувального оцінювання. Це має

поєднуватися з елементами самооцінювання з боку учня та оцінюванням членами групи навчальної діяльності один одного.

Спільно з Р. Р. Коваленко нами за авторськими ідеями розроблено модель підручника з географії для НУШ. Маючи багаторічний досвід створення підручників географії для 6-11 класів, ми відмовились від традиційного змістового наповнення наших підручників попередніх видань й створили новий алгоритм подання у підручнику матеріалів та рубрик. Нова структура підручника зорієнтована на концепцію НУШ і враховує діяльнісний та компетентнісний підходи в сучасній освіті для нового покоління громадян України. Пропонований підручник з географії містить такі основні рубрики:

- анонсування;
- пригадайте;
- нові терміни та назви до скарбнички знань;
- коротко про головне;
- працюємо разом (у групі, в парі, аналізуємо, досліджуємо);
- оцінюємо свої досягнення;
- вірю – не вірю (довіряй, але перевіряй);
- проєкт для краєзнавця;
- експрес-оцінювання власних здобутків.

Схарактеризуємо вказані рубрики підручника за їхнім змістовим наповненням. Вивчення кожного розділу або великої теми розпочинається з його анонсування, яке включає в себе інформацію про основні здобутки учнів у процесі опанування ними змісту, а також стислий опис-уведення.

Рубрика “Пригадайте” містить запитання та завдання про те, що школярам вже відомо з попередніх років навчання або з раніше вивчених тем чи власного досвіду. Це треба відновити в пам’яті, щоб краще зрозуміти новий матеріал.

Назва рубрики “Нові терміни та географічні назви до скарбнички знань” говорить сама за себе. Усі нові для учнів назви в тексті виділені шрифтом та вказано їхній наголос. Згадані в тексті географічні об’єкти рекомендується знаходити на відповідній карті.

У рубриці “Коротко про головне” подано найважливішу теоретичну інформацію з теми. Учням пропонується уважно проаналізувати подані тут малюнки (інфографіку, схеми, карти, таблиці, ілюстрації, слайди тощо) та виконати запропоновані до них завдання, що допоможе школярам краще усвідомити програмний матеріал.

У рубриці “Працюємо разом (у групі, в парі, аналізуємо, досліджуємо)” пропонуються завдання для здійснення спільних з однокласниками спостережень і дій, які допоможуть підліткам стати справжніми дослідниками. До групових проєктів вказано послідовність виконання дій.

Завдяки рубриці “Оцінюємо свої досягнення” після кожного параграфа школярі можуть дізнатися, як вони засвоїли матеріал. У ній подано 6 запитань і завдань, які поділені нами на три рівні складності по 2 запитання в кожному. Правильні відповіді на 1 й 2 питання надають по 1 балу, на 3-4 – по 2 бали, на 5-6 по 3 бали (разом 12 балів). Запитання першого рівня вимагають лише відтворення та розуміння інформації, другого – її творчого осмислення через роздуми та міркування, третього – її практичного використання, оцінки з боку учнів, пропозицій та складання прогнозів (за Блумом).

Для тих, хто любить таємничі, загадкові й незвичайні факти про природу або життя людей, у підручнику є рубрика “Вірю – не вірю”. В ній наведено факти, які необхідно підтвердити або спростувати на основі опрацювання різних інформаційних джерел. Для дослідження учнями особливостей своєї місцевості, пропонуємо рубрику “Проект для краєзнавця”, яка містить завдання для індивідуальної або групової роботи.

Після вивчення кожного розділу або великої теми для учнів вміщено рубрику “Експрес-оцінювання власних досягнень” із тестовими завданнями. Вони мають різні рівні складності: перший рівень подано у формі тестів з однією правильною відповіддю із 4 наведених варіантів; другий рівень – три правильні відповіді із 7 запропонованих; третій рівень – 4 “логічні пари”, спрямований на встановлення відповідності.

До підручника географії створено також електронний додаток, в якому для вчителя і учнів розміщено багато корисних матеріалів: інформація для розширення обізнаності з окремих питань, фрагменти відео, інструкції щодо виконання та зразки оформлення практичних робіт, матеріали для здійснення групових досліджень та проєктів, додаткові карти та ілюстрації з пошуковими завданнями, цікаві факти. Отримати доступ до цього додатку учні можуть через QR-код розміщений у передмові підручника. Відповідні посилання на електронний додаток також наведені в окремих рубриках у тексті.

Ілюстративний матеріал підручника містить понад 330 різних видів малюнків, які складають понад 50% його обсягу. Майже до всіх авторських малюнків пропонуються пошукові та творчі завдання, спрямовані на розвиток креативного й критичного мислення учнів. До окремих малюнків подано стислі коментарі та історичні довідки. Пропоновані ілюстрації дозволяють на кожному уроці забезпечити реалізацію діяльнісного і компетентнісного підходів та організувати групову й індивідуальну аналітичну роботу школярів.

За описаною вище моделлю авторами створено підручники з географії для 6 та 7 класів, які пройшли конкурсний відбір і нині використовуються у ЗЗСО України [2; 3].

До підручника з географії на основі авторських ідей нами розроблено навчально-методичний комплект, який включає такі посібники для вчителя та учня:

- Робочий зошит учня для практичних робіт та досліджень з географії.
- Географія в опорних схемах, картосхемах і схематичних малюнках (графічні конспекти уроків).
- Діагностувальні роботи для перевірки результатів навчання з географії.
- Методичний посібник для вчителя “Як організувати навчання географії в умовах НУШ”.

Усі вказані складові навчально-методичного забезпечення у своєму змістовому наповненні враховують зміни, що передбачені чинною законодавчою базою для розвитку загальної середньої освіти в Україні.

Підсумовуючи, зробимо такі узагальнення:

1. Незважаючи на повномасштабне вторгнення росії в Україну і ведення активних бойових дій на значній території нашої держави, триває реформа ЗЗСО із запровадження прогресивних ідей Концепції Нової української школи.

2. Нині учні 1-7 класів закладів освіти набувають важливі для життя компетентності в сучасних реаліях НУШ за оновленим змістовим наповненням шкільних предметів з урахуванням світового і європейського досвіду. З початку 2024/2025 навчального року у 8 класах відбувається пілотування створених авторськими колективами на нових концептуальних засадах модельних програм і підручників з усіх предметів базової школи.

3. Паралельно триває підготовка та підвищення кваліфікації вчителів до роботи в умовах НУШ з істотними змінами щодо організації освітнього процесу. Відповідні зміни відбуваються також у фаховій методичній підготовці майбутніх учителів у профільних закладах вищої освіти.

Використана література:

1. Закон України “Про освіту”. Стаття 12 (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р. Географія : підручник для 6 класу закладів загальної середньої освіти. Кам’янець-Подільський : Абетка, 2023. 272 с.
3. Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р. Географія : підручник для 7 класу закладів загальної середньої освіти. Кам’янець-Подільський : Абетка, 2024. 272 с.
4. Модельна навчальна програма “Географія. 6-9 класи” для закладів загальної середньої освіти (авт. Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р., Гільберг Т. Г., Даценко Л. М.), 2022. URL : <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Prirod.osv.galuz/Neohrafiya/Neohrafiya.6-9%20kl.Kobernik.ta.in.06.05.22.pdf>
5. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи, 2016. URL : <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>